

УДК 343.9

ПОЗИТИВНІ ТРАДИЦІЇ ТА ЗВИЧАЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Босак К.С., аспірант
кафедри кримінального права
Інститут права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

Стаття присвячена визначенню місця і ролі позитивних традицій та звичаїв суспільства в діяльності суб'єктів запобігання злочинності України. Розглянуто окремі спеціалізовані та неспеціалізовані суб'єкти, діяльність яких ґрунтується на позитивних традиціях та звичаях, і реалізується в їх професійній діяльності, а також виокремлено органи державної влади, повноваження яких спрямовані на підтримання позитивних традицій та звичаїв.

Ключові слова: традиції, звичаї, запобігання злочинності, суб'єкти запобігання злочинності.

Статья посвящена изучению места и роли позитивных традиций и обычаев общества в деятельности субъектов предупреждения преступности в Украине. Рассмотрены отдельные специализированные и неспециализированные субъекты, деятельность которых основывается на позитивных традициях и обычаях, и реализуется в профессиональной деятельности, а также выделены органы государственной власти, полномочия которых направлены на поддержание позитивных традиций и обычаев.

Ключевые слова: традиции, обычаи, предупреждение преступности, субъекты предупреждения преступности.

Bosak K.S. POSITIVE TRADITIONS AND CUSTOMS IN THE ACTIVITY OF CRIME PREVENTION SUBJECTS IN UKRAINE

The article is devoted to place and role of positive traditions and customs of society in crime prevention activities in Ukraine. Several specific specialized and non-specialized entities whose activities are based on positive traditions and customs, which are implemented in their careers are analyzed singled. Public authorities whose powers are aimed at maintaining positive traditions and customs are identified in this article.

Key words: traditions, customs, crime prevention, crime prevention subjects.

Постановка проблеми. Запобігання злочинності є одним з основних предметів кримінологічної науки. Вирішення проблеми злочинності цікавить людство, починаючи від стародавніх філософів, і аж до сьогоднішнього дня. Сумісна співпраця теоретиків та практиків права спрямована на винайдення нових дієвих заходів для мінімізації рівня злочинності й забезпечення безпеки громадян у державі. Діяльність по запобіганню злочинності здійснюється державними та недержавними органами, організаціями та окремо взятими громадянами, які разом іменуються в науковій літературі як суб'єкти запобігання злочинності.

Ступінь розробленості проблеми. В кримінології суб'єктам, що здійснюють діяльність по запобіганню злочинності, присвячені праці вітчизняних та зарубіжних кримінологів, зокрема, Г.А. Аванесова, Я.І. Гілінського, О.М. Бандурки, В.В. Голіни, В.К. Грищука, Н.О. Гуторової, І.М. Даньшина, С.Ф. Денисова, О.М. Джузи, А.І. Долгової, В.М. Дрьоміна, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.Г. Кальмана, Ю.Ю. Комлева, В.М. Кудрявцевої, Н.Ф. Кузнецової, В.В. Лунеева, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, В.О. Тулякова, В.І. Шакуна та ін.

Вчені пропонують різні визначення поняття суб'єктів запобігання злочинності. Так, В.В. Голіна під суб'єктами запобігання злочинності розуміє державні органи, громадські організації, соціальні групи, службові особи чи громадяни, які спрямовують свою діяльність на розроблення і реалізацію заходів, пов'язаних із випередженням, обмеженням, усуненням криміногенних явищ та процесів, що породжують злочинність і злочини, а також на їх недопущення на різних злочинних стадіях, у зв'язку з чим мають права, обов'язки і несуть відповідальність [1, 150 с.]. О.Г. Кальман визначає суб'єктами: державні органи, службові особи, громадські організації, соціальні групи, окремі громадяни, які наділені відповідною компетенцією, правами і обов'язками, діяльність яких у відповідності з чинним законодавством спрямована на розробку і реалізацію заходів, пов'язаних з випередженням, виявленням, обмеженням і усуненням криміногенних явищ і процесів, що породжують злочин [2, 51 с.].

Оскільки діяльність не всіх перелічених органів мають за мету запобігати злочинності, в кримінологічній літературі суб'єкти запобіжної діяльності розділяють на групи, серед яких, як правило, виділяють спеціа-

лізовані, тобто діяльність яких безпосередньо спрямована на боротьбу зі злочинністю, та неспеціалізовані – до головних повноважень яких не віднесено запобігання злочинності, але в силу своїх функціональних обов'язків вони опосередковано виконують профілактичні функції.

В останні роки в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених спостерігається інтерес до місця й ролі традицій та звичаїв в якості детермінуючих або профілактичних засобів злочинності. Серед них варто виділити роботи Д.Л. Виговського, С.Ф. Денисова, О.П. Дубягіної, Н.В. Кабакової, Д.А. Курбанової, С.Я. Лебедева, В.В. Тулегенова, В.О. Тулякова, М.М. Шакир'янова, М.О. Яковлева та ін.

Мета. Актуальність обраної теми обумовлюється тим, що, враховуючи наявність значної кількості вітчизняних та іноземних праць, поза увагою залишається питання місця і ролі позитивних традицій та звичаїв в діяльності вітчизняних суб'єктів запобігання злочинності. З огляду на це пропонуємо з'ясувати значення традицій та звичаїв у роботі суб'єктів профілактики.

Виклад основного матеріалу. Узагальнюючи різні класифікації суб'єктів, за основу ми беремо класифікацію, запропоновану А.П. Закалюком, який розглядав суб'єктів запобігання з точки зору визначення останніх в правових актах держави. Так, вчений виділяв суб'єктів, які керують діяльністю щодо запобігання злочинності, організовують та координують її; суб'єктів, для яких запобігання злочинності є одним із головних завдань і функцій; суб'єктів, функції та повноваження яких не мають цільового спрямування щодо запобігання злочинності та злочинним проявам, але їх діяльність принагідно впливає на відповідні запобіжні процеси [3, с. 348-358].

У результаті дослідження функцій та повноважень суб'єктів кримінологічної профілактики пропонуємо виокремити основні з них, діяльність яких більшою мірою ґрунтується на позитивних традиціях та звичаях (національних, морально-етичних, духовно-сімейних, релігійних) та у процесі діяльності яких втілюються професійні традиції та звичаї.

Враховуючи значення традицій та звичаїв у діяльності суб'єктів по запобіганню злочинності виокремимо групи таких суб'єктів. До **першої групи** відносяться суб'єкти, які формують кримінологічну політику держави, ними є Верховна Рада України, Президент України. В межах **другої групи** розглянемо органи виконавчої влади, що реалізують кримінологічну політику, серед яких головне місце відводиться Кабінету Міністрів України, а також Міністерству внутрішніх

справ, Міністерству культури, Міністерству молоді та спорту, Міністерству освіти і науки, Державній пенітенціарній службі, Державній інспекції навчальних закладів, Національній експертній комісії з питань захисту суспільної моралі. **Третю групу** складають судові органи та Рада національної безпеки і оборони. Серед суб'єктів запобігання злочинності окреме місце відводиться органам прокуратури та Служби безпеки України.

Важливе значення використання в своїй діяльності позитивних традицій та звичаїв відіграють неспеціалізовані суб'єкти запобіжної діяльності, серед яких засоби масової комунікації, навчальні заклади, установи культури та мистецтва, сім'я, громадські та релігійні організації, громадяни. Але вони є предметом розгляду окремої статті.

Верховна Рада України (ВРУ) є законодавчим органом держави, головним напрямком діяльності якого, як суб'єкта профілактики, є «законодавче регулювання профілактики злочинності, що полягає в законодавчій діяльності Верховної Ради, яка визначає в законах мету і завдання запобігання злочинам, коло суб'єктів, що здійснюють цю діяльність, їх компетенцію, основні форми та методи роботи» [4, с. 78]. Прийняття нормативно-правових актів із питань, пов'язаних з протидією злочинності, мають узгоджуватися з національними традиціями, які визначають, зокрема, волелюбство й справедливість українців.

Президент України є главою держави, гарантом Конституції України, додержання прав і свобод людини і громадянина. Президент України «на основі та на виконання Конституції і законів України затверджує комплексні програми запобігання злочинності, метою яких є забезпечення відповідно до кримінологічної політики активної наступальної протидії злочинності та досягнення уповільнення темпів її зростання на основі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування зусиль держави і громадськості, вдосконалення законодавства, організації, засобів і методів запобігання і розкриття злочинів» [1, с. 151-152].

Вважаємо, що ВРУ, Президент України та Кабінет Міністрів України (КМУ) є головними суб'єктами визначення й реалізації кримінологічної політики держави, яка, крім правових заходів, включає також соціальні та культурні складові. Кримінологічна політика, спрямована на запобігання злочинності в державі, що, реалізуючись в окремих заходах, впливає на формування особистості, тому має ґрунтуватися на позитивних традиціях та звичаях.

Кабінет Міністрів України є вищим органом виконавчої влади, який відповідно до п. 7 ст. 116 Конституції України від

28.06.1996 р. № 254к/96-ВР здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю. Як зазначалося вище, Президент України затверджує комплексні програми запобігання злочинності, що реалізують кримінологічну політику держави, а оскільки КМУ формує Державний бюджет країни, то саме він «насихує такі програми реальним змістом щодо забезпечення окремих пунктів програми необхідними ресурсами» [4, 78 с.]. Через свої міністерства, відомства, департаменти КМУ забезпечує реалізацію заходів, що відтворюють позитивні традиції та звичаї суспільства.

Міністерство внутрішніх справ (МВС). Відповідно до ч. 3 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 383/2011, одним із основних завдань МВС України є формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, охорона громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також формування державної політики у сфері міграції.

Органи внутрішніх справ (ОВС) є одним з основних спеціалізованих суб'єктів серед органів, діяльність яких спрямована на боротьбу зі злочинністю, що має широкі повноваження у сфері профілактики злочинності, та діяльність якого в цій сфері здійснюється на основі позитивних традицій та звичаїв, зокрема, духовно-сімейних, морально-етичних, національних. ОВС підтримують зазначені традиції та звичаї шляхом виконання покладених на них функцій та повноважень, а саме: МВС здійснюють профілактичні заходи з дітьми, які перебувають на обліку в ОВС, а також запобігання злочинам та іншим правопорушенням, вносить відповідному державному органу, громадській організації або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень; у межах компетенції вживає заходів щодо запобігання та припинення насильства в сім'ї; вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей; здійснює в межах, визначених законодавством, контроль за дотриманням вимог законодавства щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; в межах компетенції бере участь у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з

місць позбавлення волі; розробляє проекти державних програм з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, безпеки дорожнього руху та міграції тощо.

Одним з основних законів, що регулює діяльність органів внутрішніх справ, є Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р. № 565-XII. Відповідно до ст. 3 закону діяльність міліції базується на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням. У ч. 2 ст. 5 цього ж закону вказано, що міліція поважає гідність особи і виявляє до неї гуманне ставлення, захищає права людини незалежно від її соціального походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань. У взаємовідносинах з громадянами працівник міліції повинен виявляти високу культуру і такт. Зазначені принципи та вимоги, закріплені у законі, демонструють обов'язок працівників ОВС дотримуватися морально-етичних традицій та звичаїв.

Міністерство культури України (Мінкультури). Мінкультури є центральним органом виконавчої влади, що відіграє важливу роль у системі суб'єктів запобігання злочинності, хоча й не є спеціалізованим суб'єктом, адже його діяльність спрямована на відродження, затвердження, втілення культурних та національних, релігійних традицій держави. Відповідно до Положення про Міністерство культури України, затвердженого постановою КМУ від 03.09.2014 р. № 495, Мінкультури здійснює заходи щодо створення умов для відродження та розвитку культури української нації, культурної самобутності корінного народу і національних меншин, всіх видів мистецтв, мистецького аматорства, осередків традиційної культури, народних художніх промислів та нематеріальної культурної спадщини; встановлює критерії віднесення продукції до такої, що має порнографічний характер; здійснює заходи, спрямовані на популяризацію культурних надбань українського народу за межами України і світової культури в Україні; сприяє зміцненню взаєморозуміння і терпимості між релігійними організаціями різних віросповідань; здійснює заходи щодо формування толерантності в українському суспільстві та запобігання розпалювання міжетнічної ворожнечі тощо.

Міністерство молоді та спорту (Мінмолодьспорту). Діяльність Мінмолодьспорту регулюється Положенням про Міністерство молоді та спорту України, затвердженого постановою КМУ від 02.07.2014 р. № 220, відповідно до яко-

го основним завданням Мінмолодьспорту є забезпечення формування та реалізація державної політики у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту, участь у формуванні та реалізації в межах повноважень, передбачених законом, державної політики у сфері волонтерської діяльності. Діяльність зазначеного міністерства відіграє важливу роль по запровадженню культурних традицій серед молоді, спрямованих на відродження здорового, активного, духовного способу життя.

Міністерство освіти і науки (МОН). Діяльність МОН регулюється Положенням про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою КМУ від 16.10.2014 р. № 630. Функції цього центрального органу виконавчої влади є важливими з огляду профілактики злочинності, адже МОН реалізує державну політику, спрямовану на виховання молодого покоління. Серед основних завдань МОН визначає перспективи і пріоритетні напрямки розвитку дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної і вищої освіти, інклюзивного навчання та освіти протягом життя, інших сфер, що належать до його компетенції; узагальнює світовий і вітчизняний досвід розвитку вищої освіти; організовує діяльність державної психологічної служби та соціально-педагогічного патронажу в системі освіти; визначає основні цілі та завдання виховного процесу в навчальних закладах тощо.

Органи і установи виконання покарань. Державна пенітенціарна служба України, реалізуючи державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, бере участь у розробленні та виконанні державних комплексних програм протидії злочинності; забезпечує здійснення заходів стосовно запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і дисциплінарних проступків засудженими та особами, узятими під варту; організовує здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; організовує проведення соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими, залучає до їх проведення представників релігійних і благодійних організацій, громадських об'єднань, творчих спілок, фізичних осіб (постанова КМУ від 02.07.2014 р. № 225 «Про затвердження Положення про Державну пенітенціарну службу України»).

Органи державного контролю. Серед державних органів контролю варто виокремити ті, діяльність яких спрямована на охорону існуючих у суспільстві норм моралі, морально-етичних, релігійних, духовно-сімейних традицій. Серед них: 1) Національна експертна комісія України з питань

захисту суспільної моралі, яка діє на підставі Закону України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV та Положення про Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі, затвердженого постановою КМУ від 17 листопада 2004 р. № 1550; 2) Державна інспекція навчальних закладів України, діяльність якої регулюється Положенням про Державну інспекцію навчальних закладів України, затвердженого постановою КМУ від 16.10.2014 р. № 538.

Судові органи. Діяльність суду у запобіганні злочинності пов'язана із втіленням морально-етичних традицій гуманності шляхом прийняття судових рішень та ухвал, зокрема передачу особи на поруки трудовому колективу чи громадській організації, обрання запобіжних заходів щодо особи. Практична діяльність суддів базується на професійних традиціях, що висвітлені в Кодексі професійної етики судді.

Рада національної безпеки і оборони (РНБО). РНБО відповідно до ст. 1 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР є координаційним органом із питань національної безпеки і оборони при Президентові України. 12.02.2007 р. Указом Президента України була затверджена Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» від 12.02.2007 р. № 105 (в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 р. № 389/2012). Метою реалізації Стратегії є формування сприятливих умов для забезпечення інтересів громадян, суспільства і держави, дальшого поступу України як демократичної держави зі сталою та зростаючою ринковою економікою, держави, що керується європейськими політичними й економічними цінностями, в якій повага і захист прав та законних інтересів усіх територіальних громад, суспільних верств, етнічних груп є запорукою незалежного, вільного, суверенного і демократичного розвитку єдиної України. Серед завдань політики національної безпеки є збереження і розвиток духовних і культурних цінностей українського суспільства, зміцнення його ідентичності на засадах етнокультурної різноманітності.

Органи прокуратури. Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII прямо не передбачено функції прокуратури запобігати злочинності, але у зв'язку з тим, що однією з функцій прокуратури є нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативну-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у

кримінальних справах, з урахуванням передбаченої ст. 1 Закону необхідності виконувати власні функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства і держави, можна констатувати, що прокуратура відноситься до спеціалізованих суб'єктів запобігання злочинності.

Діяльність прокуратури ґрунтується на засадах верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки найвищою соціальною цінністю. У зв'язку з цим важливою умовою є навчання та виховання працівників прокуратури на основі морально-етичних традицій, що підтверджується їх обов'язком дотримуватися правил професійної етики.

Служба безпеки України (СБУ). Відповідно до ч. 2 ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229-XII до її завдань входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки, та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

СБУ, її органам і співробітникам для виконання покладених обов'язків надається право морально і матеріально заохочувати співробітників СБУ та інших осіб за заслуги по забезпеченню державної безпеки (п. 13 ч. 1 ст. 25 Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229-XII).

Висновки. Враховуюче зазначене, варто зауважити, що діяльність суб'єктів запобігання злочинності ґрунтується на позитивних традиціях та звичаях, а також спрямована на підтримання цих профілактичних соціальних норм у суспільстві.

Відповідно до існуючої нормативно-правової бази можна вказати, що теоретично всі суб'єкти повинні сприяти розвиненню позитивних традицій та звичаїв у суспільстві. Проте практична реалізація цього гасла показує, що через нехтування традиціями та звичаями не тільки гальмується розвиток країни, а й значна частина населення висловлює невдоволення роботою міністерств, відомств та департаментів. Про це свідчить, зокрема, низький рівень довіри і високий рівень корупції серед органів влади.

У зв'язку з цим, ми вважаємо, що прийняття парламентом нормативно-правових актів по запровадженню кримінологічної політики держави має узгоджуватися з національними, морально-етичними традиціями українців та втілюватися у професійній діяльності суб'єктів запобігання злочинності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінологія: підручник / В.В. Голина, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голини, Б.М. Головкіна. – Х.: Право, 2014. – 440 с.
2. Проблеми запобігання та протидії злочинності правоохоронними органами України: Монографія / за ред. д. ю. н., професора О.Г. Кальмана – Х.: ІВПЗ АПРн України, 2008. – 284 с.
3. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
4. Профілактика злочинів: Підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; За заг. ред. д. ю. н., проф. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
6. Положення про Міністерство внутрішніх справ України. – [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 383/2011. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>.
7. Про міліцію. – [Електронний ресурс]: Закон України від 20.12.1990 р. № 565-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.
8. Положення про Міністерство культури України. – [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 р. № 495. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/495-2014>.
9. Положення про Міністерство молоді та спорту України. – [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 220. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-2014>.
10. Положення про Міністерство освіти і науки України. – [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/630-2014>.
11. Про затвердження Положення про Державну пенітенціарну службу України. – [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 225. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/225>.
12. Про захист суспільної моралі. – [Електронний ресурс]: Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>.
13. Положення про Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі. – [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2004 р. № 1550. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.
14. Положення про Державну інспекцію навчальних закладів України. – [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 538. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2014>.
15. Про Раду національної безпеки і оборони України. – [Електронний ресурс]: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
16. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється». – [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.02.2007 р. № 105 (в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 р. № 389/2012). – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>.
17. Про прокуратуру. – [Електронний ресурс]: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
18. Про Службу безпеки України. – [Електронний ресурс]: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.